

## עבודה מס' 2 בחונכות

**מצב א' :** טענות התביעה: בשל סירוב התשלום מצד הנתבעים, הנהלת העיתון תטען את הטענות הבאות בתביעתה: **1**) הפעולה שעשה בן הנתבעים, גידי, הייתה כשרה וחוקית, ומחייבת את נציגו החוקיים לשלם על המנוי. **2**) חתימת המנוי קיימה תנאיו הבסיסיים של חוזה. **3**) טענה חלופית בנוגע לזכות התובעים לקבלת פיצויים במקרה של טעות בכריתת חוזה.

1) הטענה מבוססת על האמור בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות<sup>1</sup>, בו ישנם שלושה סעיפים רלוונטיים למקרה בהקשר אחד: סעי' 2: "כל אדם כשר לפעולות משפטיות..." ; סעי' 4: "פעולה משפטית של קטין טעונה הסכמת נציגו; ההסכמה יכולה להינתן מראש... יכול נציגו של קטין לבטל הסכמתו לפעולה כל עוד לא נעשתה הפעולה"; סעי' 6: "פעולה משפטית של קטין שדרכם של קטינים בגילו לעשות כמוה...איננה ניתנת לביטול...אף שנעשתה שלא בהסכמת נציגו...אלא אם היה בה משום נזק של ממש לקטין או לרכושו". בנוסף יש מקור בפסיקה המנחה באשר לכשרות הפעולה במצב דומה, בו מדגיש נשיא ביהמ"ש המחוזי, עציוני, בפ"ד מלכה<sup>2</sup>: "...אפילו לא נתנו ההורים את הסכמתם לפעולה משפטית של קטין... אם דרכם של קטינים בגילו לעשות פעולה כמותה...פעולה זו אינה ניתנת לביטול, אלא אם הוכח שהיא גרמה נזק של ממש לקטין או לרכושו". כמו"כ, בבג"צ כהן<sup>3</sup>, נאמר בדברי השופט כהן (דעת מיעוט): "לפי הסיפא של סעי' 4 (לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות) יכול היה נציגו של הקטין לבטל הסכמה שנתן לפעולה משפטית 'כל עוד לא נעשתה הפעולה'...וההתחייבות...עד אשר העותר חתם עליה, יכלו הוריו לחזור בם מהסכמתם שיחתום...אבל משחתם...תמה ונשלמה הפעולה המשפטית שבמתן התחייבותו, והסכמת ההורים נהייתה לסופית..."

לפיכך, פעולתו של בן הנתבעים היא כשרה משפטית. ראשית, גידי היה כשר לפעולה משפטית כאדם. שנית, דרכם של בני נוער לחתום על מנויים לעיתון (לכן הגיע הנציג לבית ספר, בו מצויים ילדים), ולפי סעי' 6 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, פעולה שכזו יכולה להתבצע אף ללא הסכמת הנציגים כל עוד לא הוכח נזק ממשי לרכושו של הנער - שלא התקיים - הוצאה של כ-500 ₪ הינה מקובלת כיום, ולא הוצאה זו תביא לכך שגידי או נציגו יהיו לפושטי יד. שלישית, גם לו פעולה זו לא הייתה מאלה שדרכם של בני נוער לעשותן, בהסתמכות על הכתוב בסעי' 4 בלבד, תטען התביעה כי הסכמת ההורים הייתה מראש - גידי חתם ללא היסוס, בודעו כי הרשות נתונה לו. אילו לא רצו ההורים, הם יכלו היו לחזור בהם מהסכמתם עד לרגע כריתת החוזה - מרגע הכריתה, לפי השופט כהן בבג"צ כהן, ההורים לא יכולים לבטל הסכמתם.

<sup>1</sup> חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962, ס"ח תשכ"ב, 120 (להלן: "חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות")

<sup>2</sup> ת"א 675/65 מלכה נגד חלב, פ"מ נ"ח, 346 (להלן "פ"ד מלכה")

<sup>3</sup> בג"צ 709/79 כהן נגד שר הביטחון, פ"ד ל"ד (2), 465, 476-472 (להלן "בג"צ כהן")

2) התביעה תטען שהחווה תקף עפ"י חה"ח<sup>4</sup>, בו מצוין בסעי' 1 כי "חווה נכרת בדרך של הצעה וקיבול...". ובסעי' 5 כי "הקיבול יהיה בהודעת הניצע שנמסרה למציע והמעידה על גמירת דעתו של הניצע להתקשר עם המציע בחווה לפי ההצעה". במקרה דנן ברור כי הניצע העיד על גמירת דעתו להתקשר עם המציע - גידי חתם על המסמך והתנהגותו העידה בבירור, שהוא מעוניין מרצונו במנוי לעיתון.

3) לחילופין, תטען התביעה, לו יתברר כי הנער כרת החווה בטעות ובשוגג, כי היא זכאית לפיצויים. ככתוב בחה"ח בסעי' 14 ב': "מי שהתקשר בחווה עקב טעות וניתן להניח שלולא הטעות לא היה מתקשר בחווה והצד השני לא ידע ולא היה עליו לדעת על כך, רשאי בית המשפט, לפי בקשת הצד שטעה, לבטל את החווה, אם ראה שמן הצדק לעשות זאת; עשה כן, רשאי בית המשפט לחייב את הצד שטעה בפיצויים בעד הנזק שנגרם לצד השני עקב כריתת החווה". לכן, אם אכן חתם הקטין על החווה בטעות כלשהי, ולולא טעות זו לא היה חותם, הנהלת העיתון תהא זכאית לפיצויים כיוון שהיא לא ידעה - ולא שהיה עליה, או על בא כוחה לדעת - כי הנער חותם על העיתון כיוון שהוא אינו מבין בדיוק מה התמורה שיקבל. במעמד חתימה על מנוי לעיתון אי אפשר לדרוש ביצועו של ניתוח פסיכולוגי או בדיקה מדוע בדיוק חותם או לא חותם הנער על המנוי!

**טענות ההגנה:** במצבנו זה קיים הסכם שנעשה בין קטין לתאגיד - נכרת חווה שאינו הולם את מעמדו של הקטין. בא כוחה של התביעה הציג מצג שווא, וקבע עובדה כוזבת, כי אם הקטין, גידי, יחתום על המנוי, חברתו תשוב אליו. ההגנה תטען: **1) מתוקף חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות החווה ניתן לביטול (הסכמה ומקובלות פעולת קטין).** **2) החווה בטל (Void) מתוקף החוק ומתוקף הלכה מחייבת (חוסר בגמירת-דעת).** **3) יש לדחות תביעת הנהלת העיתון על הסף, כיוון שמדובר בחווה עם קטין.**

1) בעניין ההסכמה, נכתב בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות בסעי' 4: "פעולה משפטית של קטין טעונה הסכמת נציגו; ההסכמה יכולה להינתן מראש...". ההגנה לא הסכימה להוצאה כספית כה גדולה מראש - חתימה על מנוי ל"עלמים" אינה מהווה בשום אופן איזו שהיא שמירה על האינטרסים של הקטין - לא כאשר מדובר על דמי מנוי בשווי 500 ₪. לחילופין, תטען ההגנה כי בזכותה לבטל את הסכמתה לעניין ובכך לגרום להיותה של פעולת כריתת החווה לניתנת לביטול. מקור הטענה הוא בסעי' 5 לחוק דלעיל: "פעולה משפטית של קטין שנעשתה שלא בהסכמת נציגו ניתנת לביטול - (1) על ידי נציגו...תוך חודש ימים לאחר שנודע להם על הפעולה"; ההגנה תבקש בזאת לבטל את הסכמתה גם לו

<sup>4</sup> חוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג - 1973, ס"ח 694, 118 (להלן "חה"ח")

ניתנה) לרכישת המנוי לעיתון, ומתוקף כך שביהמ"ש יבטל את החוזה. גם באשר לעניין מקובלות הפעולה המשפטית ייטען: זו אינה פעולה מקובלת לבני גילו של גידי, ואפילו הייתה הסכמה מראש לפעולה ואפילו היה מדובר בפעולה מקובלת בקרב בני גילו של הקטין, בחוק הכשרות המשפטית, בסעיפו השישי, נכתב ש"פעולה משפטית של קטין שדרכם של קטינים בגילו לעשות כמוה... אינה ניתנת לביטול כאמור... אף שנעשתה שלא בהסכמת נציגו, אלא אם היה בה משום נזק של ממש לקטין או לרכושו". נהיר לביהמ"ש כי 500 ₪ הוא סכום שהוצאתו לשווא מזיקה. מכאן שהפעולה המשפטית ניתנת לביטול אפילו הייתה מקובלת, ובין אם הייתה הסכמה בין אם לאו.

(2) מסעי' 6 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות עולה מקומה של השאלה: האם על האדם לדעת כי הצד אשר עומד כנגדו הוא קטין בפעולה בין אדם לקטין? ייטען כי היה על הנציג לדעת כי מדובר בנער רך בימים, הנתון בסערה רגשית בשל היותו מתבגר, ובפרט ביום בו חתם על המנוי - חברתו דפנה נפרדה ממנו. שאלה זו קשורה לסעי' 5 בחה"ח בעניין גמירת דעתו של הניצע, ובדיוק לכך התייחס השופט כהן בבג"צ כהן בצטטו את סעי' 18 לחה"ח: "מי שהתקשר בחוזה עקב ניצול... מצוקת המתקשר, חולשתו השכלית... או חוסר ניסיונו, ותנאי החוזה גרועים במידה בלתי סבירה... ראשי לבטל את החוזה" - לקטין לא הייתה כל גמירת דעת: הוא היה במצב של מצוקה נפשית של גידי בשל הפרידה מדפנה, של חולשה שהתבטאה בחוסר ניסיון לגבי מנויים למיניהם, וברור שתנאי החוזה אכן היו גרועים, שכאמור - מדובר היה בתשלום על סך 500 ₪. נדבך נוסף לאותו עניין יהא דברו של נשיא ביהמ"ש העליון שמגר (דעת מיעוט), בפ"ד פרץ<sup>5</sup>, שנוסחו להלן: "גמירת דעת היא רצון מגובש, כוונה רצינית להתקשר... קנה המידה האובייקטיבי אינו של אדם חיצוני... אלא של המתקשרים עצמם, שאת מעשיהם... יש להעביר במשקפי הסבירות, ולשאול אם מתקשר סביר במעמדם היה מסיק ממה שהתרחש ביניהם כי אכן גמרו בדעתם לכרות חוזה...". ע"פ שמגר, תטען ההגנה כי חתימתו של גידי אינה סממן חיצוני מספק לשם העדה על גמירת דעתו. מתקשר סביר במעמדו של נציג העיתון היה מבין מה כוונתו של הקטין ומדוע הוא עושה את שהוא עושה: גידי לא חתם מתוך רצון אובייקטיבי בעיתון.

(3) על ביהמ"ש לדחות על הסף את תביעת הנהלת העיתון לסעד בשל הפרת החוזה שבסירוב ההורים לשלם. האסמכתה לטענה זו נובעת מהכתוב בפק' הניזיקין<sup>6</sup> בסעי' 9: "(ב) מי שלא מלאו לו שמונה עשרה שנים... אין להגיש נגדו תובענה על עוולה הנובעת, במישרין או בעקיפין, מחוזה שעשה". - התביעה הזו הוגשה, למעשה, כנגד גידי הקטין, אשר הוא שחתם על החוזה ושלא מלאו לו 18 שנים, בגין הפרת חוזה, ולכן דינה להידחות.

<sup>5</sup> ע"א 1932/90, פרץ בוני הנגב נ' בוחבוט יששכר, פ"ד מ"ז (1), 357 (להלן: "פ"ד פרץ")  
<sup>6</sup> פקודת הניזיקין (נוסח חדש) תשכ"ח-1968, ס"ח נוסח חדש, 266 (להלן: "פק' הניזיקין")

**מצב ב' : טענות התביעה :** הוריו של גידי, התובעים, יטענו כנגד הנהלת העיתון בתביעתה הטענות 1 ו-2

כפי שנכתבו במצב א' ותוסיף עליהן הטענות הבאות, התואמות את היותם מגישי התביעה ואת המעשה: (1) במהלך המו"מ העיתון נהג שלא בתום לב, ויותר מכך - התקיימה תרמית מצד התובעים (עילה נזיקית). (2) התקיימה בחתימת החוזה הטעייה, ולכן יש עילה לביטול החוזה בכל מקרה (עפ"י חה"ח).. (3) נתקיימה כאן פגיעה מובהקת ברכושו של הקטין, בן התובעים, ולכן יש לבטל את כריתת החוזה.

1) עפ"י חה"ח סעי' 12: "במו"מ לקראת כריתתו של חוזה חייב אדם לנהוג בדרך מקובלת ובתום לב", ההגנה תטען שהנציג הביא את גידי לחתום על המנוי לעיתון בעורמה ושלא בתום לב - הוא גרם לכך שגידי יאמין שדפנה תשוב אליו תוך שבוע - ודפנה לא שבה אליו לא תוך שבוע ולא בכלל. יתר על כן, לפי פקי הנזיקין סעי' 56 "תרמית היא היצג כוזב של עובדה בידיעה שהיא כוזבת..." ועפ"י האמור בספר "התרמית"<sup>7</sup>: "...יסוד ההטעיה מתקיים במצב בו הנתבע חפץ שהתובע יתייחס למצג כאל תיאור נכון בשעה שהנתבע עצמו יודע שהמצג כוזב...ע"מ לגרום לתובע לפעול עפ"י המצג", התקיימה כאן תרמית של ממש, שהיא עוולה לפי פקי הנזיקין, ויש להעניק סעד בכך שביהמ"ש יבטל את החוזה ויצווה את הנהלת העיתון, ההגנה, להשיב את הכסף.

2) טענת התביעה השנייה נובעת ממקור נורמטיבי: סעי' 15 לחה"ח אומר כדלקמן: "מי שהתקשר בחוזה עקב טעות שהיא תוצאת הטעייה שהטעהו הצד השני או אחר מטעמו, רשאי לבטל את החוזה..." סעי' זה מתאים למקרה מאחר והטעות של גידי אכן נבעה מכך שנציג סיפר לו עובדה כוזבת או הסתיר ממנו את עובדת היות הבטחתו לשובה של דפנה חסרת משמעות), ולכן, עפ"י סעי' 20 לחה"ח בו נכתב: "ביטול החוזה יהיה בהודעת המתקשר לצד השני תוך זמן סביר", יבוטל החוזה.

3) בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות בסעי' 6, צוין (כפי שצוטט לעיל) כי פעולה משפטית של קטין ניתנת לביטול אם מתקיים נזק של ממש לרכוש הקטין. גידי שילם את מלוא הסכום מחסכוניותו, כ-500 ₪. כידוע גידי תלמיד ביי"ס, וסכום מעין זה נצבר בידיו של נער במעמדו לאחר זמן רב ומיועד להוצאות עתידיות, ולא לגחמה שנוצרה במפגש אקראי עם נציג עיתון, שהביאו לחתום על חוזה בדרך של תרמית (כפי שנטען בטענה הראשונה) - כיוון שכך, אכן נעשתה פגיעה ממשית ברכושו.

**טענות ההגנה :** בנוסף לטענות שנטענו במצב א' מצד התובעים (הנהלת העיתון) באשר לכשרות פעולתו המשפטית של הקטין ולתוקף החוזה ולטענה החלופית אותה היא הציגה בסיפא כתובעת, הנהלת העיתון, היא ההגנה, תטען טענות נוספות התואמות את נסיבות המקרה ואת טענות הוריו של גידי

<sup>7</sup> ע' בר-שירא וי' הולצמן גזית, התרמית (מהדורה שנייה, תשנ"ה), עמ' 30-32 (להלן "התרמית")

(התובעים): 1) לא הייתה כל תרמית שביצע נציג העיתון. 2) העובדה שהקטין שילם את כל הסכום תעיד כי לא היה כל נזק ממשי לקטין ושהקטין גמר דעתו בלב שלם - טענה זו תחוזק ביתר שאת מאשר במצב א'.

1) ביחס לטענה מצד התובעים כי הייתה תרמית שהובילה לחתימת החוזה בכך שנציג העיתון אמר לגידי כי חברתו תשוב אליו אם ירכוש מנוי, יוכח שלא הייתה כאן כל תרמית. זאת על פי האמור בפק' הנזיקין, בו ניתן הסבר על מהות התרמית: "תרמית היא הצג כוזב של עובדה בידיעה שהיא כוזבת או באין אמונה באמיתותה או מתוך קלות ראש, כשלא איכפת למציג אם אמת היא או כזב, ובכוונה שהמוטעה על ידי ההיצג יפעל על פיו; אולם אין להגיש תובענה על היצג כאמור, אלא אם היה מכוון להטעות את התובע, אף הטעה אותו, והתובע פעל על פיו וסבל על ידי כך נזק ממון". כמקור מנחה ותומך, בנוסף לדבר החוק האמור, תציג ההגנה את דבר המלומדים בר-שירא והולצמן גזית בספרם "התרמית" בנוגע למצג שווא, שהוא יסוד התרמית: "על התובע (זה שנפל במצג השווא) להביא ראיות... שהנתבע התכוון להטעות... עפ"י המצג - כאשר מדובר במצג כוזב... אין די בכך שהמצג התכוון שהתובע יפעל עפ"י המצג. יש צורך גם להוכיח שנתקיים היסוד העובדתי של ההסתמכות... על הנתבע להוכיח כי הוא ביצע מעשה שאלמלא המצג לא היה מבצעו... למרות שיסוד זה מתמקד במה שמבין וקולט התובע הוא גם מדגיש במקביל את מה שהנתבע מוכן ליטול על עצמו... תנאי לחבות בשל מצג תרמית שהמצהיר נטל על עצמו אחריות לדבריו... מסקנה דומה עשויה להתקבל במקרה של הפרחת אימרה או השמעת דעה סתמית במהלך המו"מ, כאשר סביר להניח שמציג המצג לא התכוון שבו שיחו יסמוך עליו, והאחרון אינו יכול לטעון בסבירות כי התכוון להסתמך על המצג..."

נפקות הבאת הדברים היא, שנציג העיתון לא התכוון להטעות את גידי כך שיחתום, ולכן אין לקבל טענת הוריו של גידי על תרמית - נער בן 15 מבין בהחלט כי חתימה על מנוי לעיתון אינה ערובה לכך שחברתו תשוב אליו! קל להניח שנציג העיתון התכוון לכך שבעיתון זה עוסקים בנושאים הקשורים ליחסים זוגיים בקרב בני נוער, ונער הקורא בו ילמד כיצד להשיב אליו את חברתו. עוד תטען ההגנה בהקשר זה, בהסתמך על האמור בספר "התרמית", כי מכל מקום, גם לו היה כאן מצג שווא מבחינת הקטין (וסביר שאין להניח שהוא הסתמך על דברי נציג העיתון כמכריעים לנושא), הנציג העיר את הערה כ" הפרחת אימרה או השמעת דעה סתמית במהלך המו"מ", ולכן לא מדובר בתרמית.

2) בכך שגידי שילם במועד החתימה את כל הסכום, המקובל לגילו בימינו, מחסכוונותיו שלו, שחסך להוצאותיו האישיות, יש לראות ראייה והוכחה ניצחת שזו פעולה שדרכם של נערים בגילו של הקטין לבצע, ואף ידם משגת לכך ללא עזרה מאחרים. לכן אין מקום להסתמכות על חוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופסות בסעיפו השישי. גם אליבא דנשיא ביהמ"ש המחוזי, עציוני, בפ"ד מלכה, יש לתת

לעובדת מקור הכסף משקל מכרע: "מהדברים הנ"ל ניתן להסיק כי הורי הקטין הסכימו...משום שהיה זה מכספו של הקטין (שהרוויח אותו בעצמו)...". - יש מקום שביהמ"ש יתחשב בעצמאות הכלכלית שהנער גילה וימנע את ביטול חוזה המנוי. כמו"כ, יש בעובדת התשלום במועד החתימה העדה ברורה כי לגידי הייתה גמירת דעת.